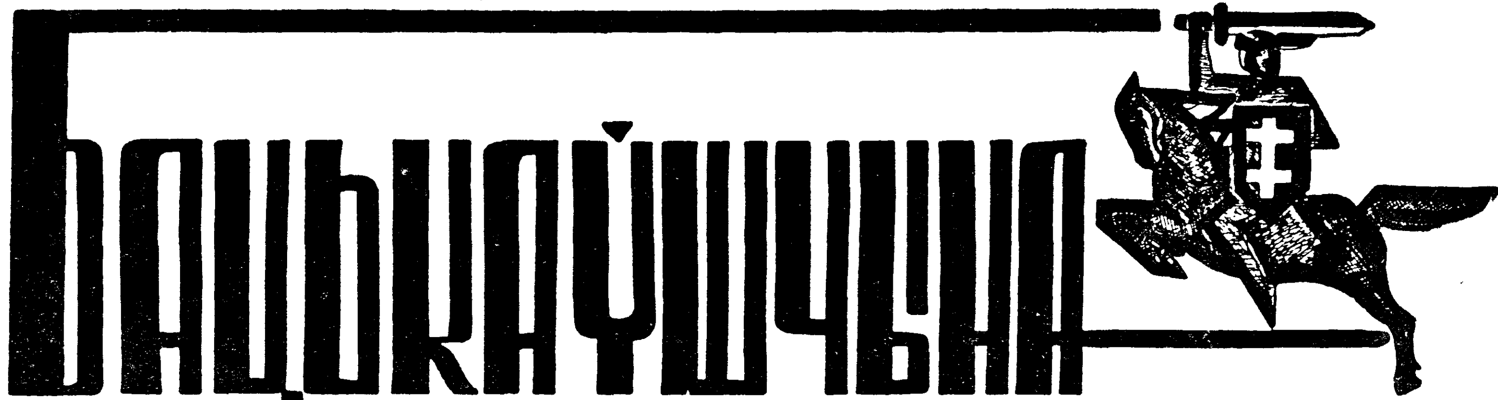

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna“ („Das Vaterland“), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай аднаго нумару газэты каштуе дадаткова:** у ЗША і Канаду — 40 фэнігаў (10 ам. цэнт.); у Аргентыну — 70 фэн. (17 ам. ц.); у Аўстралію — 90 фэн. (22 ам. ц.). Падвойныя нумары каштуюць падвойна.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna“, Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND„

№ 10 (396) — Нядзеля, 9 сакавіка 1958 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 12

Масква імкнецца да лёгкага выйгрышу

Справа скліканьня канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні на працягу некалькіх апошніх месяцаў ня сходзіць з парадку дня міжнароднае палітыкі. Спасярод пытаньняў, якія-б на гэтай канфэрэнцыі хацеў-бы парушыць Савецкі Саюз з аднаго боку, а заходнія дзяржавы — з другога, найважнейшымі й найбольш супярэчнымі зьяўляюцца наступныя. Амэрыка, побач іншых і менш важных пытаньняў, хацела-б каб на парадку дня канфэрэнцыі стаялі пытаньні вольнасьці краінаў Сярэдня-Ўсходняй Эўропы й справа задзіночаньня Нямеччыны. Саветы-ж наважаныя дамагацца на канфэрэнцыі ліквідацыі амэрыканскіх ваенных базаў, у першую чаргу базаў для атамнага й вадароднага аружжа на чужых тэрыторыях, а таксама стварэньня ў Эўропе бязатамнага пояса.

Ня трэба быць вялікім палітыкам, каб зразумець, што амэрыканскія прапазыцыі ў ніякім выпадку ня могуць быць прынятыя Саветамі, і наадварот, Амэрыка напэўна ня згодзіцца прыняць патрабаваньні савецкія. Савецкі Саюз ужо некалькі разоў катэгарычна асьветчыў, што парушаньне на канфэрэнцыі справы дзяржаваў Сярэдня-Ўсходняй Эўропы было-б уменшваньнем у нутраныя справы гэтых дзяржаваў, а пытаньне задзіночаньня Нямеччыны павінен разьвязаць сам нямецкі народ, канкрэтна ўрады Нямецкай Фэдэральнай Рэспублікі й Нямецкай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Амэрыка, высоўваючы два гэтыя пытаньні, правільна ўважае, што якраз яны зьяўляюцца галоўнай прычынай завойстранага міжнароднага напружаньня ды што якраз без разьвязаньня гэтых пытаньняў нельга дасягнуць жаданага адпружаньня. Савецкі аргумэнт, што парушаньне на канфэрэнцыі справы краінаў Сярэдня-Ўсходняй Эўропы было-б умешваньнем у іхныя нутраныя справы, выглядае камічна, калі ўзяць на ўвагу найбольш грубы й нахабны факт такога ўмешваньня, якое практыкуецца ўсьцяж Саветамі ў гэтых краінах улучна да збройнага здушэньня вугорскага паўстаньня. Савецкае дамаганьне, каб справа задзіночаньня Нямеччыны была вырашаная самым нямецкім народам за пасярэдніцтвам двух нямецкіх урадаў, раўнялася-б скамунізаваньню ўсяе Нямеччыны, як гэта яшчэ ў свой час заяўляў Молатаў. Калі-б Саветы згадзіліся, каб на тэрыторыі Ўсходняй Нямеччыны й сатэлітных краінаў Сярэдня-Ўсходняй Эўропы былі праведзеныя запраўды свабодныя выбары пад міжнароднай кантроляй, дык гэтым самым яны страцілі-б раз назаўсёды гэтыя краіны. Гэта Масква вельмі добра разумее й таму ніколі на гэта ня згодзіцца.

Калі-ж ходзіць пра савецкія прапазыцыі, робленыя Захаду, дык яны ў такой-жа меры зьяўляюцца немагчымымі для Амэрыкі. Сяньня найвялікшай гарантыяй міру зьяўляюцца якраз амэрыканскія ваенныя базы, якія густым поясам акружаюць Савецкі Саюз. Калі-б ня гэтыя базы, дык Саветы ўжо даўно маглі-б напасьці на Заходнюю Эўропу ці іншыя прылеглыя да іх краіны й тым самым выбух новай сьветавай вайны стаўся-б няўхільным. Факт існаваньня гэтых базаў і заўсёды гатовых да акцыі бамбавозаў з атамнымі й вадароднымі бомбамі паўстрымоўвае Саветы перад агрэсіяй. Саветы вельмі добра разумеюць, што ні Амэрыка, ні Захад наагул ня маюць ніякіх агрэсыўных намераў і ніколі першымі вайны не пачнуць. Калі-ж, ня гледзячы на гэта, амэрыканскія базы гэтак назойліва дэнэрвуюць Савецкі Саюз, гэта азначае, што апошні ня супраць быў-бы напасьці на суседнія зь ім краіны.

Немагчымым да прыняцьця для Амэрыкі й праект бязатамнага пояса, які сфармуляваны ў г. зв. пляне Рапацкага й змадыфікаваны ў пазьнейшых выказваньнях савецкіх правадыроў. Ажыцьцяўленьне пляну Рапацкага давала-б вялізарную стратэгічную перавагу Саветам у Эўропе. Як ведама, Захад далёка ўступае Саветам у галіне канвэнцыянальнай зброі, затое перавышае іх сваім патэнцыялам атамнае й вадароднае зброі. Адмова Захаду ад гэтае апошняе зброі на тэрыторыі, якая адмяжоўвае абодвы праціўныя блёкі, а згода толькі на канвэнцыянальную зброю стварала-б Саветам магчымасьць дакананьня агрэсіі супраць Заходняе Эўропы. Такім чынам згода на плян Рапацкага была-б вялікай палітычнай і стратэгічнай стратай для Захаду, тады калі для Масквы была-б яна лёгкім і чыстым выйгрышам. Усходняя Нямеччына й краіны Сярэдня-Ўсходняй Эўропы, якія ўвайшлі-б у бязатамны пояс, засталіся-б і надалей у такой-жа меры залежнымі ад Савецкага Саюзу, як і дагэтуль, бо на іхнай тэрыторыі ўсёроўна заставаліся-б савецкія канвэнцыянальныя збройныя сілы. А як ведаем, колькасьць гэтых сілаў там вялізарная.

Ужо толькі вышэй прыведзеныя аргумэнты, здавалася-б, мусілі-б дастаткова прамаўляць за тым, што праектаваная Саветамі канфэрэнцыя на найвышэйшай узроўні не адбудзецца. Такое прыпушчэньне зьяўлялася-б тым больш праўдападобным у сувязі з тым, што Амэрыка неаднаразова станоўча асьветчыла, што яна толькі ў тым выпадку згодзіцца на такую канфэрэнцыю, калі згары будзе ведама, што прывядзе яна да пазытыўных вынікаў, а ня станецца толькі трыбунай для савецкае прапаганды, якой былі многія дасюлешнія канфэрэнцыі, ўлучна з Жэнэўскай канфэрэнцыяй у 1955 годзе. Ды й сама простая лёгіка гаворыць за тым, што пляніваная канфэрэнцыя ,апрача шкоды, нічога іншага для Захаду ня дасьць.

Тымчасам ня гледзячы на ўсе аргумэнты, прамаўляючыя супраць канфэрэнцыі, усе сымптомы гавораць за тым, што гэтая канфэрэнцыя раней ці пазьней усё-ж адбудзецца. Праўда, калі-б усё залежыла ад Амэрыкі, дык гэтая канфэрэнцыя паводля ўсёй праўдападобнасьці не адбылася-б. Але Амэрыка мусіць лічыцца з краінамі Заходняе Эўропы, а ўрады гэтых краінаў — з грамадзкай апініяй свайго насельніцтва. У гэтым узаемным павязаньні й хаваецца ўсё няшчасьце.

Народныя масы заходніх дзяржаваў, галоўна Заходняй Эўропы, дасягнуўшы высокае ўзроўні матарыяльнага дабрабыту, панічна баяцца вайны й за ўсякую цану дамагаюцца міжнароднага адпружаньня, наіўна веручы, што з Саветамі можна дагаварыцца, калі іх не дражніць і пайсьці ім на некаторыя ўступкі. Такія пацыфістычныя настроі асабліва сільныя ў Вялікабрытаніі, далей у Францыі й Заходняй Нямеччыне.

Дзеля прыкладу можам узяць маніфэст брытанскай лейбарыстаўскай партыі й прафэсіянальных саюзаў, абвешчаны 6 сакавіка сёлета. Два наступныя пункты гэтага маніфэсту маюць асаблівую вымову: 1. **адлажыць будову амэрыканскіх ракетных базаў на тэрыторыі Вялікабрытаніі да часу скліканьня канфэрэнцыі на найвышэйшай узроўні! 2. забараніць патрольныя лёты амэрыканскіх і брытанскіх самалётаў з вадароднымі бомбамі над Вялікабрытаніяй.**

Ужо толькі гэты маніфэст зьяўляецца не малым савецкім дасягненьнем, а калі-б гэтыя пункты маніфэсту прыняў і брытанскі ўрад, дык гэтае дасягненьне сталася-б вялікім савецкім выйгрышам.

Яшчэ да канфэрэнцыі здабылі Саветы не малыя выйгрышы і ў іншых галінах. У той час, калі Амэрыка й нада-

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

З чым-жа выступяць?

Ад 26 да 28 лютага сёлета ў Менску праходзіла сэсія філялёгаў Беларусі й Акадэміі навук СССР, скліканая аддзелам літаратуры й мовы Акадэміі навук СССР і аддзелам грамадзкіх навук Акадэміі навук БССР. Апрача навукоўцаў Беларусі й Масквы, у працы сэсіі прынялі ўдзел таксама й госьці Ўкраіны, Летувы й інш. Сэсія была прысьвечана падрыхтоўцы да IV Міжнароднага зьезду славістых, які павінен адкрыцца ў Маскве ў верасьні гэтага году.

Ведама, гэта зусім новае зьявішча ў культурным жыцьці БССР, бо гэта першая сэсія падобнага характару пасьля той першай канфэрэнцыі па рэформе правапісу й графікі беларускае мовы, скліканай Інстытутам беларускай культуры ў 1926 годзе. Новае зьявішча й тым, што беларускія навукоўцы першы раз падрыхтоўваюцца да IV Міжнароднага зьезду славістых, як прадстаўнікі «асобнай славянскай дзяржавы, прыймаючы ад імя гэтае «дзяржавы» актыўны удзел у працы зьезду.

Ня будзем закранаць пытаньня, чым было вызвана гэтае зьявішча, зазначаючы аднак, што яно цесна зьвязанае з жаданьнем Масквы прадэманстраваць перад народамі вольнага сьвету прынцыпы сваёй нацыянальнай палітыкі, з другога-ж боку, што гэтае «жаданьне Масквы» стымулявалася ў значнай долі агульным беларускім нацыянальным супраціўам перад гвалтоўнай дэнацыяналізацыяй.

Тут цікавае пытаньне, якое нас трывожыць больш за ўсё, гэта, — з чым беларускія навукоўцы выступяць на IV Міжнародным зьезьдзе славістых? Ведама, што на працягу трох з хвосьцікам дзесяткоў гадоў не вялося ніякай навуковай працы ані ў галіне беларускай мовы, ані ў галіне беларускай літаратуры, ані ў галіне гісторыі культуры беларускага народу. Тое, што было здабыта ў навуковай галіне ў 1920-х гадох, было зьнішчана ці забаронена ім карыстацца. Гэтая-ж забарона ляжыць на тэй навуковай спадчыне й цяпер. Актуальная-ж нацыянальная палітыка Масквы, хоць яна крыху й зьмякчэла, таксама ня можа дазволіць беларускім навукоўцам заняцца аб'ектыўным вывучэньнем пытаньняў культуры народу, ды й часу засталося ня так ужо шмат! Застаецца, такім чынам, адзін выхад: пазычыўшы вочы й сумленьне ў «старэйшага брата», абманваць міжнародную апінію пры дапамозе схвальшаванай беларусаведы.

У якім-жа палажэньні апынецца Беларусь, гэтая савецкая «славянская дзяржава», як пра яе выразіўся акадэмік У. Перцаў?

П. Залужны

Майстры на ўсе рукі

«Прыяцелі! Ваш тыднёвік — забаронены. Прыйшло нам на думку аднавіць ягонае выданьне ў вольным сьвеце. Не як часапісу эміграцыйнага, але Вашага собскага. Часапісу, у якім Вы будзеце выкладаць свае ідэі, якія будзе ў Вас распаўсюджвацца — з рук у рукі — які будзе служыць справе Вашай свабоды».

Гэткімі славамі пачынаецца ўступны артыкул двубачыннае газэткі «По просту», на якой стаіць «Варшава, 30. 1. 1958, № 1» (у запраўднасьці выдадзенай у Нямеччыне). Артыкул падпісаны: **«НТС, Галоўны штаб».**

Гэтую вестку мы знаходзім на бачынах польскага месячніка «Культура» (№ 3/125), што выдаецца ў Парыжы.

Калі-б варона засьпявала салаўём, дык было-б меншае дзіва, чымся тое, што «Национальный Трудовой Союз» расейскіх салідарыстых выступіў у ролі ... прадаўжальніка «По просту».

Хто ведае НТС не з таго, што ягоныя сябры самі аб сабе гавораць, ня зь іхняе часамі вельмі нізкае самарэклямы й пустога самахвальства, а якраз зь іхняе практычнае «дзейнасьці» ў мінулым і некаторых афэраў у сучасным, ды з другога боку хоць сабе й нярэгулярна чытаў «По просту», дык запраўды можа не паверыць, што магло дайсьці аж да гэтага.

«... Служыць справе Вашай свабоды ...» — пішуць яны. Не хапала-б яшчэ толькі каб НТС-аўцы пачалі Палякаў вучыць свабоды! ... Ну, але гэта ўжо ня нашая справа.

Мы наагул толькі дзеля таго спыніліся на гэтым амаль сэнсацыйным выпадку, каб у вагульнаведамай характарыстыцы НТС падчыркнуць адну даволі вымоўную рысу: выкарыстоўваньне вызвольнага змаганьня іншых народаў для свае самарэклямы.

Выбухла паўстаньне ў Пазнані й НТС-аўцы закрычалі: Моў, бачыце! Не казалі мы? І пачалі «салідарызавацца» з падзеямі ў Польшчы. Быццам-бы і яны там зрабілі нейкі свой уклад. Усё для самарэклямы.

Разгарэлася Вугорская Рэвалюцыя. Ізноў тое самае, толькі ў большай ступені .Чалавек неабазнаны з фактамі мог-бы падумаць, што рэвалюцыяй кіруе амаль-што «галоўны штаб» НТС — настолькі яны рабілі шуму, стараючыся ўсякімі спосабамі задэманстраваць свой «уклад», сваю «сілу», свой «уплыў» і «рэвалюцыйнасьць».

І выходзіць, казаў той — «і мы пахалі» ...

А тымчасам прыпамінаюцца пэўныя працэсы й афэры із савецкімі шпіёнамі ў Нямеччыне. А гэтыя апошнія былі ня толькі радавымі сябрамі НТС!

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

За мінулы тыдзень

(пс) Масква далей вядзе энэргічную акцыю мэтай якое — змусіць заходнія дзяржавы да канфэрэнцыі на высокім узроўні. Булганін і Грамыка далей пішуць даўжэзныя ноты, хаця нядаўна Айзэнгаўэр выразна прапанаваў Булганіну спыніць гэтую дыпляматычную графаманію.

Каб дабіцца канфэрэнцыі кіраўнікоў, зь якой Масква спадзяецца шмат карысьці для сябе, савецкія дыпляматы быццам-бы зьмякчэлі й пайшлі на «ўступствы».

Як ведама, заходнія саюзьнікі абумаўлялі канфэрэнцыю кіраўнікоў дзяржаваў дакладнай дыпляматычнай падрыхтоўкай, а, перадусім, нарадай міністраў замежных справаў. Масква доўгі час адкідала гэтыя дамаганьні. Пры гэтым бальшавіцкія кіраўнікі выразна падчырквалі, што гутаркі з Далесам непажаданыя й ня могуць спрычыніцца да паразуменьня. Адначасна бальшавікі над галовамі заходніх урадаў зьвярталіся да заходняга грамадзтва, агітуючы й пераконваючы, што толькі зь віны заходніх кіраўнікоў ня можна дабіцца ўрэгуляваньня спорных праблемаў, а, перадусім раззбраеньня.

Хаця савецкая прапаганда ўжо больш за месяц не паведамляе свайму грамадзтву аб рачовых і канструктыўных аргумэнтах Айзэнгаўэра ў ягоным звароце да Булганіна, аднак заходняя прэса дакладна пераказвае сваім грамадзянам агітатарскую дэмагогію й пагрозы бальшавіцкіх кіраўнікоў. Як бачым, Хрушчовы й Булганіны ня толькі абдурваюць падсавецкія народы сваёй нахабнай прапагандай, але й маюць змогу выкарыстоўваць свабодную заходнюю прэсу для прапаганды патрэбнай ім дэмагогіі.

Адным з «уступстваў» Масквы была нечаканая згода на нараду міністраў замежных справаў. Праўда, гэтая згода абумаўляецца тым, што на гэтай нарадзе, якая мае адбыцца ў красавіку, можна толькі дамовіцца адносна часу, месца й складу ўдзельнікаў канфэрэнцыі на «высокім узроўні» без апрацаваньня парадку дня. Хітрыкі маскоўскіх верхаводаў выразныя, калі ў іх разьбірацца, але, нажаль, у іх не разьбіраецца ангельскі ляндлёрд, італьянскі контадзіно, француcкі рэнт'е ці амэрыканскі фармэр. Яны панічна баяцца вадародных бомбаў, балістычных ракетаў і «спутнікаў», яны кажуць сваім урадам: «мы вас выбралі, мы вам плацім, вы мусіце дагаварыцца з Булганінам. А як дагаварыцца — яны ня ведаюць і ня хочуць ведаць.

Сяньня ўжо можна прадбачыць, што навет нарада міністраў будзе прапагандовай арэнай для бальшавікоў. Ведама, што яны будуць дамагацца канфэрэнцыі ў пашыраным складзе, г. зн. кіраўнікоў дзяржаваў НАТО й Варшаўскага Пакту. Такім чынам, на канфэрэнцыі кіраўнікоў дзяржаваў маскоўскія мар'янэткі ў Чэхаславаччыне, Румыніі й Вугоршчыне прадстаўлялі-б быццам-бы суверэнныя дзяржавы й гутарылі з Айзэнгаўэрам, Макміланам ды іншымі як роўныя з роўнымі.

Няма сумлеву, што Грамыка, як заўсёды, будзе дамагацца ўдзелу камуністычнага Кітаю, што вельмі вітала-б Ангельшчына, але што будзе немагчымым для Амэрыкі. Будзе яшчэ адна нагода аблаяць Далеса. Булганін навет камбінуе праз кухонныя дзьверы ўвесьці мар'янэтку Гротэволя, бо ў сваёй апошняй ноце прапануе падпісаньне міру з абедзьвюма Нямеччынамі. Аднак і далей Булганін наважана адкідае ўсякія гутаркі што да задзіночаньня Нямеччыны.

У канцы, калі навет пасьля цяжкародных боляў міністры дамовяцца адносна месца, часу й складу ўдзельнікаў — застанецца неразьвязанае пытаньне парадку дня. Аб чым бальшавікі згодзяцца гаварыць? Рэч зразумелая, як яны ўжо сказалі, яны ня будуць разглядаць справы задзіночаньня Нямеччыны на дэмакратычных асновах і вызваленьня краінаў Усходняй Эўропы. Гэтую апошнюю праблему Булганін называе «умешваньнем у нутраныя справы суверэнных народаў». Значыцца, каб гаварыць з бальшавікамі, Захад мусіць ісьці на ўступствы. А, як выглядае, гэтых уступстваў было і так шмат зашмат, што кажнае наступнае можа быць згубным.

Вось-жа, калі мы на пачатку прыгадалі савецкія «уступствы», трэба сказаць і яшчэ аб адным: Булганін, каб заахвоціць і пацешыць Айзэнгаўэра, згадзіўся гаварыць аб ... дэмілітарызацыі касмічных пpастораў.

Дарэчы, на канфэрэнцыі на «найвышэйшым узроўні» варта было-б адразу падзяліць Месяц на сфэры ўплываў. Можа незадоўга людзі будуць езьдзіць туды на канікулы, і паўстануць новыя спрэчныя праблемы ды новая мітусьня на «высокім узроўні» ...

Факт, што Масква дамагаецца хуткага скліканьня канфэрэнцыі можна тлумачыць ейнымі плянамі перашкодзіць стварэньню базаў кіраваных ракетаў у некаторых краінах НАТО. Яна, не бязь слушнасьці, спадзяецца, што пасьля канфэрэнцыі можа паўтарыцца славуты «дух Жэнэвы», ілюзіі адпружаньня, а заходнія краіны звольняць тэмпа азбраеньня, пакуль ізноў бальшавікі памолатаўску не разаб'юць гэтых ілюзіяў, але тады, калі ім будзе выгадна.

Як заходнія дыпляматы разап'юць гэтае горкае піва, якое варылі сорак год — пакажа будучыня ...

Значэньне „Disengagement"-у

Ад Рэдакцыі. У працягу апошніх месяцаў вельмі — навет гарачкава — узрасла дыпляматычная актыўнасьць паміж падкамуністычным Усходам і краінамі вольнага сьвету. Адзін за адным зьяўляюцца «звароты», «пляны», сыплюцца прапановы й контрапрапановы — усе, быццам-бы, з мэтай выклікаць міжнароднае адпружаньне. Ініцыятарам гэтай дыпляматычнай атакі быў, як ведама, Савецкі Саюз, які, дарэчы, і зьяўляецца галоўным віноўнікам цяперашняга напружаньня. Якія ягоныя запраўдныя мэты цяпер? Што хаваецца за ягонымі прапановамі? Калі ён запраўды жадае цяпер міжнароднага адпружаньня, дык якой цаной? На гэтых пытаньнях мусіць спыніцца кажны цьвярозы чалавек.

Ніжэй зьмяшчаем артыкул ведамага амэрыканскага журналістага Сульзбэргэра, сталага супрацоўніка газэты «Нью Ёрк Таймс». Сульзбэргэр закранае адну із шмат дыскутаваных прапановаў камуністычнага блёку — г. зв. плян Рапацкага — і аб'ектыўна раскрывае ейную сутнасьць ды пазьнейшыя вынікі для вольнага сьвету. Уважаючы гэты артыкул цікавым і вартым увагі, усё-ж із свайго боку лічым аптымізм аўтара неапраўданым, калі ён піша аб магчымасьці асягненьня **дзейснага** пагадненьня із СССР.

✳

У Эўропе апошнім часам сталася містычным слова „Disengagement". У шырокім значэньні яно азначае зьменшаньне напружаньня між Усходам і Захадам шляхам вайсковай нэўтралізацыі зоны ў цэнтры кантынэнту. Гэта, як шмат хто думае, зьменшыла-б небясьпеку атамнай вайны паміж Савецкім Саюзам і Задзіночанымі Штатамі.

Паводля гэтае тэорыі, шансы міру на сьвеце ўзрасьлі-б пры дапамозе наступнай працэдуры: збройныя сілы, разьмешчаныя ў Заходняй Нямеччыне, з аднаго боку, і ў Усходняй Нямеччыне, Польшчы й Чэхаславаччыне, з другога — павінны быць пазбаўленыя атамнай зброі. Эвэнтуальна чужыя збройныя сілы — перадусім Задзіночаных Штатаў і Савецкага Саюзу — былі-б эвакуаваныя з гэтае нэўтральнае Зоны.

У мінулым, розныя прапановы былі высоўваныя людзьмі самых розных палітычных поглядаў. Тры гады таму, Ідэн гаварыў даволі неакрэсьлена ў гэтым кірунку. На гэтую тэму разважае Сэр Джон Слессор, пэнсіянаваны брытанскі маршал паветраных сілаў. Тое-ж робяць лідэр ангельскай партыі лейбарыстых Гэйцкэл і адзін з экспэртаў замежнае палітыкі гэтае-ж партыі Гілі. Джордж Кэнан выклікаў вялікую зацікаўленасьць, закрануўшы гэтае пытаньне ў сваім цыклі лекцыяў у Бі-Бі-Сі. А гэтак званы плян Рапацкага — польскага міністра замежных справаў — справакаваў жывыя камэнтары.

Гэтая дыскусія — зьява здаровая. Яна паказвае на імкненьне шукаць новых шляхоў да адпружаньня. Але ці „Disengagement" запраўды зьяўляецца ўнівэрсальным лекам? Не. Плян Рапацкага — гэта нічога больш, як сэрыя вытрымак з прамовы ў Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў, прэсавых інтэрв'ю ды прыватных гутарак з дыпляматамі. Да гэтага часу няма навет дзейнага, распрацаванага праекту.

МЭТА ПАЛЯКАЎ

Палякі маюць у гэтым выпадку дзьве палітычныя мэты. Як і кажны, яны жадаюць зьменшыць небясьпеку вайны ды спрычыніцца да раззбраеньня. Яны таксама спадзяюцца спрычыніцца да канчатковага зьнікненьня савецкіх збройных сілаў з Усходняй Нямеччыны й Польшчы. Ніводзін Паляк ня можа чуцца запраўды незалежным, будучы ў расейскіх ваенных абцугох.

Таму плян Рапацкага — гэта лягічны польскі падыход. Але што бачыць у ім савецкі ўрад? Перадусім, што, паводля яго, супадае ў гэтым пляне з абвешчаным Хрушчовам намерам захаваць ідэялягічны статус кво Эўропы?

Адказ відавочны. У краёх-сатэлітах Масква пакінула моцныя аддзелы бясьпекі. Таму яна гатовая гуляць на дастаткова высокія стаўкі, спадзяючыся ўтрымаць там рэжым, які яна падтрымоўвае. У выпадку непрадбачаных выбухаў — як, прыкладам, вугорскае паўстаньне — Крэмль перакананы, што ён заўсёды здолее паслаць «пажарныя каманды» із СССР.

На якія стаўкі мог-бы згадзіцца савецкі ўрад, каб уступіць у гульню? Найбольш пажаданым было-б пагадненьне адцягнуць чужыя збройныя сілы з абедзьвюх частак Нямеччыны, з Польшчы, Чэхаславаччыны і, магчыма, Вугоршчыны. Гэта азначала-б вывад зь Нямецкай Фэдэральнай Рэспублікі збройных сілаў саюзьнікаў.

Шмат Немцаў, усе Палякі, Чэхі й Вугорцы зьяўляюцца вялікімі прыхільнікамі такое эвакуацыі; таксама шмат Ангельцаў, Французаў і навет некаторыя Амэрыканцы, што хацелі-б зрэдукаваць выдаткі на абарону. **Але якія-б былі наступствы такога кроку?**

Савецкі ўрад адцягнуў-бы свае збройныя сілы назад у СССР, Ангельцы — у Ангельшчыну, Французы — у Францыю. Але для амэрыканскіх збройных сілаў у Нямеччыне, для іхнага шматлікага абсталяваньня, у Эўропе проста не знайшлося-б месца. **Амэрыканцы мусілі-б адцягнуць свае сілы назад у Паўночную Амэрыку.**

МЭТА МАСКВЫ

Масква хоча, каб Амэрыканцы пакінулі Эўропу. **Гэта было-б першым вялікім крокам у кірунку павароту Амэрыкі да ізаляцыянізму.** Тады, калі-б здарылася новая «Вугоршчына», Расея магла-б здушыць яе безь вялікага рызыка ўмяшаньня (Захаду).

Крэмль добра ўсьведамляе сабе, што цяпер няма пэрспэктываў на тое, што Амэрыканцы зараз-жа пакінуць Эўропу. Але ёсьць другая магчымасьць. Калі-б было дасягнутае пагадненьне, паводля якога арміі ў Цэнтральнай Эўропе былі пазбаўленыя атамнага ўзбраеньня, Савецкі Саюз на гэтым выграў-бы. **Гэта дало-б Саветам перавагу ў звычайных тыпах зброі.**

Адзінай дзейснай гарантыяй супраць вайны ў Эўропе — гэта існуючая цяпер «раўнавага страху». Амэрыканскія дывізіі патэнцыяльна моцныя тым, што яны забесьпечаныя тактычнай ядзернай зброяй, якая зрабіла-б напад звонку настолькі дарагім, што агрэсар мусіў-бы адступіць або стаць перад аблічам тотальнага самагубства сьвету.

Вось чаму, у дадзены мамэнт, Амэрыканцы ня маюць права згадзіцца на «дэатамізацыю» іхных збройных сілаў у Нямеччыне. Гэта аднак не азначае, што такое пагадненьне ня можа быць дасягнутае пазьней — калі Заходняя Нямеччына разбудуе свае збройныя сілы й пабудуюцца базы балістычных ракетаў сярэдняга радыюсу дзеяньня. У гэтым сэньсе плян Рапацкага не немагчымы, а **перадчасны.**

Галоўная праблема — як зрабіць эвэнтуальнае пагадненьне стопрацэнтова пэўным. Гэта азначае інспэкцыю. **Як** НАТО, так і Варшаўскі Пакт мусяць магчы кантраляваць збройныя сілы адзін аднаго, каб забясьпечыць дзейснасьць пагадненьня.

Плян Рапацкага мусіць быць дэтальна распрацаваны, пасьля прадыскутаваны ў сьвятле рэчаіснасьці, а не ў сьвятле нерэальных лятуценьняў. Абодва бакі могуць з часам згадзіцца на прагрэсыўную, ступенную формулу. Найбольш карысным цяпер было-б разгледзець магчымасьці інспэкцыі. Якія-б ні былі пагадненьні ў будучыні, кажны блёк мусіць быць пэўны, што іншы будзе выконваць узятыя на сябе забавязаньні.

Цырус Л. Сульзбэргэр

Майстры на ўсе рукі

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

Прыпамінаюцца й ранейшыя часы, часы нямецкай акупацыі Беларусі ў часе апошняй вайны. Хіба-ж не забыліся гэтага й некаторыя НТС-аўцы, што «дзеялі» тады на Беларусі?

Цяпер-жа, калі прыслухацца да голасу НТС-аўцаў, дык можна мець уражаньне, што развал СССР — гэта справа навет не гадоў, а проста месяцаў. Паверыць ім, дык выглядае, што прынамся палова крэмлёўскіх кіраўнікоў на чале з Хрушчовам — таксама належаць да НТС ды чакаюць толькі сыгналу «галоўнага штабу», каб ськінуць камуністычную ўладу. А далей вывад напрашваецца сам: Захад не патрабуе зброіцца й не патрабуе ўмешвацца ў «нутраныя» расейскія справы: дайце волю НТС і заўтра — ў СССР рэвалюцыя, а пасьлязаўтра — Масква дэмакратычнае ягнятка.

На чый гэта млын вада — хіба няма патрэбы гаварыць. Навет самі больш салідныя Расейцы няраз ужо камэнтавалі гэты НТС-аўскі «стратэгічны» плян.

Між іншым ува ўспомненым на пачатку польскім месячніку «Культура» паведамленьне Рэдакцыі аб новай дзялянцы дзейнасьці НТС па лініі псэўда-«По просту» загалоўленае вымоўным словам «Перасьцярога». Рэдакцыя «Культуры» падчырквае, што «выданы ў Нямеччыне нумар «По просту» ёсьць на дзіцячым узроўні», ды што ягоныя «рэдактары маюць слабае ўяўленьне аб характары дыскусіяў, ведзеных у Польшчы».

Увесь зьмест «Перасьцярогі» дае падставы меркаваць, што Рэдакцыя часапісу вельмі добра разьбіраецца ў характары самое арганізацыі НТС ды ейных мэтадах, чаго нельга сказаць аб некаторых заходніх дзейніках, якія стараюцца бачыць у НТС нейкую ўяўную прагрэсыўную дэмакратычную рэвалюцыйную сілу.

А. Галубіцкі

Масква імкнецца да лёгкага выйгрышу

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

лей бароніць пагляд, што на канфэрэнцыі павінны разглядацца справы краінаў Сярэдня-Ўсходняй Эўропы й задзіночаньня Нямеччыны, брытанскі прэм'ер Макмілян ужо зрэзыгнаваў з гэтых пытаньняў, а патрабуе толькі разгледзіць справу раззбраеньняў, спадзяючыся, што ў гэтай галіне ня цяжка прыйсьці да пазытыўных вынікаў.

Саветы дастаткова разумеюць, што канфэрэнцыя ня прынясе й ня можа прынесьці ніякіх пазытыўных вынікаў. Але якраз такой канфэрэнцыі яны й жадаюць. Ужо сам факт скліканьня канфэрэнцыі дае ім вялікія выйгрышы. Заходняэўрапэйскі абыватаць у сваей наіўнасьці чакае ад гэтай канфэрэнцыі нейкіх цудаў. І ён будзе нявымоўна задаволены ў тым, калі такая канфэрэнцыя зьбярэцца, калі на ёй кіраўнікі заходніх дзяржаваў будуць пацiскаць рукі савецкім верхаводам, узаемна ўсьміхацца, гаварыць розныя камплімэнты ды даваць нічога ня вяжучыя запэўненьні. Усё гэта заходняэўрапэйскі абыватаць будзе ўспрыймаць, як канкрэтныя дасягненьні, падобна як падчас Жэнэўскай канфэрэнцыі 1955 году, тады калі ўзапраўднасьці тут ніякіх дасягненьняў ня будзе. Такім чынам такая канфэрэнцыя, падмацаваная савецкай прапагандай, бясспрэчна прывядзе да псыхалягічнага раззбраеньня й прытупленьня пачуцьця савецкай нябесьпекі..

У сьлед за гэтым узмоцняцца на Захадзе патрабаваньні спыненьня тэмпа збраеньняў, забароны амэрыканскіх ракетных базаў, дамаганьні раззбраеньняў згодна савецкіх плянаў і наагул узмоцніцца ўяўнае пачуцьцё бясьпечнасьці. Усё гэта прадстаўляла-б для Савецкага Саюзу вялікі й лёгка дасягнуты выйгрыш.

Але гэта яшчэ ня ўсё. Саветы гэтым разам дамагаюцца ўдзелу ў канфэрэнцыі ня толькі чатырох вялікадзяржаваў (Савецкага Саюзу, Задзіночаных Штатаў Амэрыкі, Вялікабрытаніі й Францыі), як гэта было падчас Жэнэўскай канфэрэнцыі на найвышэйшым узроўні ў 1955 годзе, але ўсіх дзяржаваў — сяброў Атлянтычнага пакту і сяброў Варшаўскага пакту, апрача гэтага і ўдзелу некаторых нэўтральных краінаў, як Індыя й інш. Такім чынам у канфэрэнцыі прынялі-б удзел каля 30 дзяржаваў, пры чым камуністычныя партнэры мелі-б прыблізна такую-ж колькасьць галасоў, што й партнэры заходнія. Праўда, Саветы магчыма згодзяцца й на больш абмежаваны лік удзельнікаў, але ў кажным выпадку будуць катэгарычна патрабаваць, каб на канфэрэнцыі былі рэпрэзэнтаваныя прынамся некаторыя сатэлітныя краіны Сярэдня-Ўсходняй Эўропы. У такім выпадку такія маскоўскія марыянэткі, як Чэхаславаччына й Румынія знаходзіліся-б у роўным палажэньні й на роўных правох, што Францыя й Ангельшчына. А што падобны склад канфэрэнцыі з удзелам савецкіх сатэлітаў зьяўляецца амаль пэўным, можа сьветчыць тое, што Вялікабрытанія ўжо фактычна згадзілася на ўдзел Польшчы й Чэхаславаччыны.

Удзел у канфэрэнцыі сатэлітных краінаў і зраўнаньне іх у правох з заходнімі вялікадзяржавамі было-б пасярэдным вызнаньнем Захадам накінутых Масквой камуністычнага рэжыму ў гэтых краінах і згодай на замацаваньне статусу кво ў Сярэдня-Ўсходняй Эўропе. А гэта таксама было-б не малым выйгрышам Савецкага Саюзу.

Мы часта выказвалі думку, што канфэрэнцыя на найвышэйшым узроўні магла-б стацца карыснай для Захаду й нявыгаднай для Саветаў у тым выпадку, калі-б заходнія дзяржавы прыбылі на канфэрэнцыю з узгодненай і сьмелай палітычнай праграмай, якая-б зьмяшчала ўсе галоўныя прынцыпы заходняй канструктыўнай палітыкі. Нажаль, аб такой праграме ня можа быць сяньня мовы, калі, як мы бачылі вышэй, Вялікабрытанія ўжо цяпер адмовілася ад патрабаваньняў Амэрыкі й фактычна йдзе на згоду зь некаторымі патрабаваньнямі савецкімі.

Гэта ўсё паказвае, што эўрапэйскі Захад яшчэ не дасьпеў да запраўдных вымаганьняў часу й зьяўляецца да некаторай меры толькі цяжарам для далёка прадбачлівай і канструктыўнай палітыкі Задзіночаных Штатаў Амэрыкі.

Язэп Каранеўскі

ВЫКАНАЙ ГРАМАДЗКІ АБАВЯЗАК — ПАШЛІ СВОЙ ДАР САКАВІКА Ў КАСУ ФОНДУ БНР!

Творы Максіма Багдановіча 23)

Да нявыданага зборніка „Шыпшына"

(1915—1916)

АГАТА

Помню — йшла я да ратушы хутка
Паглядзець, як гараць ведзьмакі.
Толькі чую — гукае Марутка:
«Бач, Агата, красунчык які!»

Ў задуменьні, марудная ступою,
Увабраны ў шалом залаты,
Ехаў ён на кані саматою,
А прыгожы, — як Юр'я сьвяты.

Шмат адгэтуль мінулася часу . . .
Ах, калі-б мне ізноў павідаць
І каня, і убранства пакрасу,
І знаёмую сэрцу пастаць!

Я сяджу дзень пры дні ля ваконца
Ды праду апрыкрэлы кужэль,
І гудзе, ўсё гудзе верацёнца,
Як у полі далёкім мяцель.

Ах, чаму я, на што змарнавала
Так свае маладыя гады, —
Ах, чаму я, нашто ня спытала,
Хто ён гэткі і едзе куды!

Толькі-б зьведаць — і з воску хвігуру
Я найменьнем яго ахрышчу,
Выйду ўночы на поле у буру
І закліцце сваё нашапчу.

І празь сьвіст, праз гудзеньне вятрыска,
Цераз шум прыдарожных ракіт
Я пачую так блізка, так блізка
Гук знаёмы ад конскіх капыт.

Не забыць мне, што спасеньне трачу
Што душу вараждбою гублю,
Але знаю — яго я пабачу
І нарэшце скажу як люблю.

* * *

Калі паласу агнявую
На захадзе сонца праводзе, —
Пакінуўшы вежу старую,
У сад каралеўна выходзе.

Вось чмель прагудзеў аксамітны,
Вось ярка-зялёная мушка . . .
І урэшце з краіны блакітнай
Ўлятае маленькая птушка.

Як чутна яна запявае,
Што ёсьць і вясна, і каханьне,
І шчасьце бязь меры, бяз краю,
І першая горыч расстаньня.

Маркотна глядзіць каралеўна, —
Так сэрца жадае любові!
І хмурыць суворa і гнеўна
Кароль пасівелыя бровы.

* * *

Маладыя гады,
Маладыя жаданьні!
Ні жуды, ні нуды,
Толькі шчасьце каханьня.

Помніш толькі красу,
Мілы тварык дзявочы,
Залатую касу,
Сіняватыя вочы.

Цёмны сад — вінаград,
Цьвет бяленькі вішнёвы, —
І агністы пагляд,
І гарачыя словы.

Будзь-жа, век малады,
Поўны сьветлымі днямі!
Пралятайце, гады,
Залатымі агнямі!

* * *

Выйшаў з хаты. Ціха сыпіць надворак.
Наплывае радасьць, зь ёю — сум.
Ня зьлічыць у небе ясных зорак,
Ня зьлічыць у сэрцы сьветлых дум.

Шмат зазнаў я горычы з нудою,
Што шчаміла, мучыла, пякла . . .
Ўсё ужо прайшло, сплыло вадою, —
Маладосьць ня зьнікла, не прайшла!

* * *

Сьцюжа, змрок . . . Я ізноў хвараваты.
Ў сэрцы — думак дакучных цяжар.
Заварыць-бы гарачай гарбаты,
Разагрэць-бы хутчэй самавар.

Запяе ён і тонка, і ціха,
Зазіяе наспод аганьком, —
І разьвеецца цёмнае ліха
Над маім абагрэтым кутком.

Незабыўнаму

Tempus fugit — час ляціць... Гартаю старыя, пажоўклыя ўжо — так хутка! балоны гадавіка «Бацькаўшчыны» з 1953 году. І раптам загалоўкі: «Памяці Міколы Равенскага»... «Замоўкла Ліра»...

«... Маленькі копчык зямлі, а на ім вялізарны бел-чырвона-белы курган вянкоў і кветак ад сваіх і чужынцаў. Пасьля, ад валавянага скляпеньня чужога неба адбіваюцца стройныя тоны песьні: 'Сьпі пад курганам, герою!..'»

Так, Tempus fugit — гэта было ўжо пяць гадоў таму. 9 сакавіка 1953 году скончыў свой жыцьцёвы шлях кампазытар, хормайстра і тэарэтык музыкі Мікола Равенскі. Бэльгійская зямля прыняла ягоныя зямныя рэшткі. Гасьцінная зямля — але ўсё-ж чужая...

Перада мною ляжыць пара пацертых, таксама пажоўклых, лістоў паперы, запоўненых роўным, ледзь не празьмерна акуратным, пісьмом. Рука, што пісала іх, была яшчэ моцнай, пэўнай. Адзін з гэтых лістоў — гэта ўласнаручны жыцьцяпіс кампазытара, напісаны ім ужо ў Бэльгіі. Кароткі, лякальічны.

«Равенскі Мікалай, нарадзіўся 5. XII. 1886 году ў вёсцы Засульле былое Менскае губэрні... Атрымаў вышэйшую музычную асьвету ў Маскоўскай Кансэрваторыі... Ад 1926 году вяду тэарытычныя дысцыпліны ў Беларускім Музычным Тэхнікуме, а ад 1931 году — у новазаснаванай Беларускай Кансэрваторыі выкладаю гармонію, інструмэнтоўку і спэцыяльнае сольфэджыё. У 1928 годзе пішу беларускую опэру «Браніслава» на лібрэта Ўладзімера Дубоўкі. Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва выдала шэраг харавых і вакальна-салёвых твораў, а таксама фартэпіянную сюіту. Да нявыданых належаць...»

І гэтак далей. Але што скажуць гэтыя радкі неазнаёмленаму? Мала, вельмі мала. Але тыя, што яго зналі бліжэй, ведаюць, што ў гэтых радкох вялікі зьмест. Найчасьцей трагічны, і заўсёды велічны.

Нялёгка было Міколу Равенскаму — сыну беларускай вёскі — прабіць сабе шлях у жыцьцё. Але ўжо ад дзяцінства яго пацягвала адно — музыка. Малым хлапчуком ён сьпяваў ужо ў царкоўным хоры. Яго заўважылі, прынялі ў архіярэйскі хор у Менску. Зь неадлучным ад яго гумарам любіў расказваць наш дарагі сябра (як-жа інакш можна назваць яго, хоць быў ён за нас настолькі старэйшым!) аб розных эпізодах з таго пэрыяду ягонага жыцьця.

Кожную нагоду, якая надарвалася, ён выкарыстоўваў, каб папоўніць свае музычныя веды (агульную сярэднюю асьвету ён закончыў у 1906 годзе), пакуль не дамогся свайго — пакуль, ня гледзячы на ўсе пэрыпэтыі й нявыгоды, ён не ўкаранаваў іх дыплёмам кансэрваторыі.

Зусім маладым ён закахаўся ўжо ў беларускую песьню, у беларускі песенны фальклёр. Яму, фактычна, прысьвяціў ён сваё працавітае жыцьцё — зьбіраючы яго, памайстроўску, дасканала апрацоўваючы ці будуючы на ім свае собскія творы. У дасюль нявыдадзенай ягонай працы «Характэрныя рысы беларускай народнай песьні» Равенскі піша: «Найшырэйшы жанравы размах, разнастайнасьць формы, глыбіні зьместу, своеасаблівасьць і мастацкія якасьці пастаелі беларускі сьпеўны фальклёр на адно зь першых месцаў у сусьветнай народна-песеннай літаратуры».

Знаёмства Міколы Равенскага зь беларускай песьняй ня было акадэмічным. Ён ведаў яе ўжо з родных мясьцінаў дый з пазьнейшай працы на вёсцы. У цесным коле, што любіла зьбірацца ўвечары у ягоным «студэнцкім» пакойчыку у Лювэне — пакойчыку, дзе найбольш месца займала старое піяніна з прымантаванымі падсьвечнікамі ды пісьмовы стол, закіданы папкамі, нотнай паперай ды дзесяткамі алавікоў і пёраў, — кампазытар расказаў нам аднойчы аб адным выпадку, што ня сьцёрся зь ягонай памяці да канца ягоных дзён.

... Сонца на захадзе. Разгар лета, жніво. Малады Равенскі выйшаў за вёску, любуючыся родным яму летам, перадвячорнай цішынёй, мэлёдыяй нязжатых яшчэ ніваў. Прысеў на вялізарным камені, што ўрос на скрыжаваньні. Вакол былі відны групкі жнеяў, што ўвіхаліся на сваіх загонах. І вось раптам, далёка, адна із жнеяў паднялася, распрастала свой збалелы за дзень крыж. Чысты, зычны голас жніўнае песьні пакаціўся па нівах. Спачатку яго падхапілі далейшыя; група за групай ўступала ў песьню, пакуль яна не ахапіла ўсё навакольнае поле. Зачараваны, Равенскі слухаў: розная адлегласьць рабіла тое, што акорды, цэлыя фразы ня зьліваліся ўвадно, а дзіўна пераплятаіліся міжсобку. Песьня ўжо сьціхла ў вадным месцы, а канцовая фраза ўсё яшчэ паўтаралася далей і далей, цішэй і цішэй, пакуль не занікла ў далечы. Дзіўная, чароўная сымфонія...

Хто ведае апрацоўку Равенскага некаторых народных песьняў, ягоную арыгінальную распрацоўку «Чаму-ж мне ня пець», ягоны твор «Слуцкія ткальлі» — той пачуе спробу адтварэньня тае сымфоніі, якая, як сказаў Равенскі, не пераставала гучэць у ягонай памяці.

Чытаючы ягоны ўласнаручны жыцьцяпіс, не знаходзіш нічога, што адтварала-б трагізм пэрыяду ягонага жыцьця й працы пад бальшавікамі. Там ня сказана, што брат ягоны загінуў ад рукі чырвоных катаў; што яго самога, як «нядобранадзейнага», нясцынна сачыла й нераз «паклікала» ГПУ—НКВД; ня сказана там аб «Ліпнёвым маршы» на словы Дубоўкі, у якім, пад прыкрыцьцём адзначэньня ўгодкаў «вызваленьня ад белапалякаў», кампазытар у музычнай форме ўзьнёс пратэст супраць другой, тагачаснай — расейска-бальшавіцкай акупацыі (бальшавікі ахамянуліся хутка, і зьнялі гэты твор з рэпэртуару пасьля аднаразовага публічнага выкананьня).

Або такі сказ у жыцьцяпісе: «У 1928 годзе пішу беларускую опэру «Браніслава» на лібрэтта Ўладзімера Дубоўкі». У васобе Браніславы, што за зьнявагу над ёю панам, кідае ягонае дзіцё ў прадоньне, ды якую за гэта пан замуроўвае ў каменны слуп — як Дубоўка, так і Равенскі паказалі Беларусь, а ў васобе пана — бальшавікоў. І тут бальшавікі пазналі сябе. Дубоўка быў хутка арыштаваны, а Равенскаму толькі цудам удалося пазьбегнуць высылкі. А плады даўгое працы апынуліся недзе ў архівах НКВД...

Падчас вайны ў Менску згарэў ягоны дом, а ў ім — ягоныя манускрыпты, частка ягонага жыцьця. І гэтага не знаходзім у ягоным жыцьцяпісе...

Равенскі ня быў з тых, што апушчаюць рукі. Як падчас нямецкае акупацыі, так і на эміграцыі, маючы поўныя рукі працы з хорамі, ансамблямі, ён не пераставаў тварыць, навет аднаўляць страчаныя рэчы. Гэтак паўстала цудоўная Літургія, у якой гучаць родныя кожнаму з нас тэмы. Акрамя цэлага шэрагу харавых і салёвых твораў, яшчэ чакаюць выданьня некалькі арыяў для сопрано і мэццо-сопрано, скрыпічны канцэрт, фартэпіянная сюіта, «Выгнаньне» для акардэёну і шмат іншых. Мы ўжо прыгадалі адну ягоную дасьледчую працу аб беларускім сьпеўным фальклёры; у жыцьцяпісе прыгадваецца таксама падрыхтаваны да друку кароткі падручнік тэорыі музыкі, прыстасаваны для самавывучэньня.

У гэтым годзе выйдзе з друку падрыхтаваны самым-жа Равенскім вялікі песенны зборнік «Ад родных ніў». У яго ўваходзяць патрыятычныя, вайсковыя й скаўцкія песьні, народныя песьні для 2—3 галасоў, канцэртны рэпэртуар і выбраныя царкоўныя сьпевы. «Ад родных

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

„Магнаты“

Вельмі дзіўныя пачуцьці часта ахопліваюць, калі больш падрабязьней угледаешся ў беларускае савецкае жыцьцё. Вось узяць хаця-бы сучасныя назовы менскіх кінотэатраў: «Перамога», «Авангард», «Спартак», «Іскра», «Радуга». Вы скажаце, можа, чужыя назовы? Ня толькі гэта! Трэску, прапаганды, праўда, тут дастаткова, але што ўсе гэтыя назовы гавораць вашаму сэрцу? Анічога!

Ці вось назовы беларускіх калгасаў: Імя Карла Маркса, імя Хрушчова, «Запаветы Ільліча», «Праўда», «Пралетары», «Зара камуны» і г. д., і г. д. Або самыя агульныя назовы: калгас, саўгас...

Холадна, няўтульна, сумна й горка ад такіх словаў. Хіба-ж можна іх параўняць з тымі назовамі, якія былі і для тэатраў, і часапісаў, і прадпрыемстваў, і вёсак раней? Услухайцеся ў такія назовы, як «Шыпшына», «Васілёк», «Праменьні», «Крыніца», «Гушчары», — як адразу цяплей, утульней, радасьней робіцца ад іх! Колькі думак і настрояў, успамінаў і надзеяў выклікае, прыкладам, назоў нашай «Бацькаўшчыны»! Раней ішлі мы ў беларускі тэатр глядзець «Купальле», «Каваля-Ваяводу», «Машэку», «Кастуся Каліноўскага», «Плытагонаў», «На Антокалі» — усё такое роднае, прыветнае, сваё, улюбленае. Цяперака ідуць на «Крэмлёўскія куранты», «Канстанціна Заслонава» і г. д., на тую голую трасканіну, ад якой баляць вушы і халадзее сэрца.

Цяперака ў Менску, як вялікае дасягненьне, ёсьць адзін шырокаэкранны кінотэатр, а высьвятляе ён такія фільмы, як «Таварыш», «Пралог», «Грозны 18-ы год». Прапаганда, прапаганда, і ўзноў прапаганда. Няма куды ад яе ўцячы, схавацца простаму спакойнаму чалавеку. Навет сымфоніі маюць назовы: «Сымфонія міру», «Ленінград», «Волга-Дон», навет «чыстая», добрародная паэзія цяпер затыкае нам вушы цэглаю, трактарам, элеватарам і бэтонам.

Якім-жа няшчасным, бяздушным і штампаваным малюецца нам той новы савецкі чалавек, той сучасны гэрой, у існаваньні якога так старанна імкнуцца нас пераканаць партыйныя творцы? Кажуць, што сучасны Беларус стаўся цяпер натолькі багаты й шчодры, што яму нічога ня шкода, усё аддасьць другому. Вось прачытаў я верш А. Бялевіча «Браты». Да чаго даходзіць тэтае братэрства? Сядзяць два такія браты за чаркаю, шчасьлівыя й задаволеныя савецкім жыцьцём, і робяць адзін другому ад шчырага сэрца падаркі: «Хочаш нашу песьню, ці танец, дык бяры, з нашым задаваленьнем, нашага Каліноўскага, ці Купалу, — на, бяры». А той у вадказ гэтак-жа дабрадушна й шчодра: «Хочаш нашага Хмяльніцкага, ці Шэўчэнку, дык, калі ласка, даю поўнасьцю табе ў падарунак!» І паэта натхнёна ўсклікае:

«Можа чарка вінавата,
Што з нас кажны быў магнатам?»

Э, не! Тут справа ўжо далей за чарку выходзіць, узноў-жа тэй самай трaскучай прапагандай аддае, пралетарскі інтэрнацыяналізм прывівае: усё наша! І дзякуй Богу, што ў рэчаіснасьці яшчэ пакуль што ня існуе сацыялістычнага чалавека, тым больш на Беларусі ці Ўкраіне. Там яшчэ не дайшлі да таго, каб кідацца сьвятымі нацыянальнымі панятцямі ідэяламі, спадчынай, зямлёю і вялікімі імёнамі. Там людзі, наадварот, ганарацца, цешуцца сваёй гісторыяй, сваімі нацыянальнымі асаблівасьцямі, сваімі культурнымі скарбамі, як ганарацца й цешуцца тым, што братэрства Беларусі і Ўкраіны склалася кроўю змаганьня за нацыянальную незалежнасьць кажнага, што яно накіраванае супраць аднаго супольнага ворага.

Магнатамі можна быць толькі пры ўмове захаваньня, абараняньня й ўзбагачваньня сваіх нацыянальных скарбаў, а ня шляхам іхнага разбазарваньня. Не, у нашыя часы да сваіх назоваў адносіліся пяшчотна, любасна, з глыбокаю шчырасьцю, верна й мужна. Ня думаем, што бальшавізм здолеў вынішчыць гэтыя пачуцьці народу. І ня здолее іх вынішчыць, бо над сэрцам і душою навет і савецкая ўлада ўлады ня мае. Яны нашае багацьце, і зь імі мы ўзапраўды магнаты.

М. Куліковіч

* * *

Прыйдзецца, бачу, пазайздрыць бяздольнаму Марку.
Моладасьць плыве, а сьледу няма ніякога.
Эт, і чаму-ж нагадала суворую Парку
Нітку мне прасьці гатунку такога благога.

Ціха гудзіць і пяе у яе верацёнца,
Цягнецца, цягнецца доўгая, шэрая нітка;
Цягнуцца шэрыя дні без прасьвету, бяз сонца,
І не пабачыш, здаецца, ні шчасьця, ні ўжытку.

Хоць-бы ты чорную, толькі-б ня шэрую прала,
Гора жадаў-бы, ды толькі каб поўную чарку;
Але і гора такога пазнаў я замала.
Прыйдзецца, бачу, пазайздрыць бяздольнаму Марку.

* * *

Непагодны вечар. Сумна, дружа, мусі?
Каб разважыць смутак, ціха запяваю:
— Ой, ляцелі гусі ды спад Белай Русі,
Скалацілі воду ціхага Дунаю.

Ёсьць любоў на сьвеце, зрада і расстаньне;
Шмат яшчэ чаго нам прыйдзецца зазнаці...
Ўсё мацней пяю я аб чыімсь каханьні,
І тугі у сьпеве болей не схаваці.

* * *

Мы гаворым дваёх пры агні ў цішыне.
Рупна хварбай пісанку малюеш ты мне.

Як маркотны твае маладыя гады!
Ты ня знаеш сама, колькі мела нуды.

Што яна парабіла, ліхая, з табой,
Што зрабіла з душою тваёй маладой.

Бач, які у пісанкі пануры калёр, —
І пануры калёр, і няяркі вузор.

Ці то мнішка старая зрабіла яе?
Пашкадуй ты гады маладыя свае.

Маладое жыцьцё праляціць, прабяжыць, —
Не забудзься вясёлых калёраў зажыць.

* * *

Ўжо пара мне да дому зьбірацца, —
Вечар позны, а час не стаіць.
Ах, калі-б ты магла здагадацца,
Як ня хочацца мне адхадзіць.

Там, на вулцы, ні сівер, ні бура,
Там адно толькі — змрок, самата.
Але як я маркотна, панура
Да свайго пацягнуся кута.

Думкі нудныя зноў закружацца,
Сэрца чулае зноў забаліць...
Ах, калі-б ты магла здагадацца,
Як ня хочацца мне адхадзіць.

* * *

Усё праходзе — і радасьць, і мукі.
Але будзеш мне помніцца ты, —
Броўкі цёмныя, вузкія рукі
І галоўкі радок залатый.

ПАГОНЯ

Толькі ў сэрцы трывожным пачую
За краіну сваю успалох
Спомню Войструю Браму сьвятую
І ваякаў на грозных канёх.

Ў белай пене праносяцца коні, —
Рвуцца, мкнуцца і цяжка хрыпяць...
Старадаўнай Крывіцкай Пагоні
Не разьбіць, ня спыніць, ня стрымаць.

У бязьмерную даль ляціцё вы,
А за вамі, прад вамі — гады.
У пагоне за кім сьпяшыцё вы?
Дзе шляхі вашы йдуць і куды?

Мо яны, Беларусь, панясьліся
За тваімі дзяцьмі уздагон,
Што забылі Цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?

Беце ў сэрцы іх — беце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамі
Аб радзімай старонцы баліць...

Маці родная, Маці-Краіна!
Ня усьцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач, Ты прыймі свайго сына,
За Цябе яму ўмерці дазволь!..

Ўсё лятуць і лятуць тыя коні,
Срыбнай збруяй далёка грымяць...
Старадаўнай Крывіцкай Пагоні
Не разьбіць, ня спыніць, ня стрымаць.

(Далей будзе)

Зь беларускага жыцьця

У беларускай калёніі ў Кліўлэндзе (ЗША)

1-га лютага г. г. Царкоўны камітэт БАПЦ, Цудатворнага Абраза Жыровіцкае Божае Маці, у Кліўлэндзе ладзіў вечарынку, даход з чаго прызначаны на будову Царквы. Грала аркестра «Палесьсе». Вечар прайшоў вельмі прыемна й весела, таксама было шмат моладзі іншых нацыянальнасьцяў.

*

22-га лютага г. г. адбылася вечарынка БАЗА. Прыгожа грала аркестра «Палесьсе», а таксама падмацавала аркестру сяброўка Іра Каляда сваім прыгожым сьпевам. Падчас танцаў была наладжана лятарэя. Гэта была апошняя вечарынка перад вялікодным постам. Яшчэ доўга чакаць да наступнай.

*

23-га лютага стараньнямі Інтэрнацыянальнага Інстытуту й прэсы адбыўся чарговы фэстываль, у якім брала ўдзел 24 нацыянальнасьці. У гэтым фэстывалі ўзяў удзел і наш Аддзел БАЗА. Паколькі быў абмежаваны час кажнага выступу да пяці хвілінаў, то хор моладзі пад кіраўніцтвам сп. К. Кіслага змог прасьпяваць адну песьню «Халімон», а танцавальная група моладзі праскакала беларускі народны танец «Лявоніха». Хор быў у поўным складзе й пад добрым кіраўніцтвам, таму папісаўся вельмі добра. Таксама «Лявоніха» заняла першае месца ў цэлым фэстывалі; аб гэтым сьветчылі бурныя воплескі й шумлівае ўзварушэньне гледачоў, чаго ня было пасьля іншых выступаў, ды. прызнаньне арганізатараў фэстывалю й іншых нацыянальнасьцяў. Беларусам паспрыяла тое, што тут выступалі пераважна аматорскія гурткі з паволынымі танцамі, дзе паўтараліся тыя самыя фігуры па некалькі разоў, а таму лёгка было спабарнічаць. Выступы некаторых групаў зусім розьніліся ад эўрапэйскіх танцаў, прыкладам: амэрыканскіх Індыянаў, Гаваііцаў, Японцаў і інш.

Кіраўнік фэстывалю доўга гаварыў пра Беларусь, інфармуючы прысутных. Цэлая праграма была сфільмаваная каляровым фільмам, таму ўдзел Беларусаў зрабіў вялікую прапаганду для нашае справы. Беларускае народнае мастацтва заняло пачэснае месца між усіх народаў.

*

1-га сакавіка ў беларускім доме адбылася зборка спартоўцаў, на якой абгаварылі шмат справаў зьвязаных із спортам. Скарбнік і сакратар сябра К. Калоша й спартовы кіраўнік сябра Т. Пагуда паінфармавалі зь дзейнасьці за першае паўгодзьдзе. Абмяркавалася дзейнасьць на будучыню. Вядзецца перапіска зь іншымі спартовымі клюбамі, каб наладзіць алімпіяду беларускіх спартоўцаў. Магчымая дата — 30—31 траўня. Сябру А. Міраеўскага выбралі за кіраўніка валейбольнай дружыны, бо да гэтага часу ня было такога кіраўніка. Дружына мае распачаць змаганьні ў хуткім часе. Плянуецца зрабіць шахматны турнір з узнагародамі за тры месцы .

*

2-га сакавіка г. г. у Беларускім Царкоўным Доме адбыўся гадавы справаздачна-перавыбарны сход прыхаджанаў БАПЦ, Цудатворнага Абраза Жыровіцкае Божае Маці, у Кліўлэндзе.

Сход адчыніў старшыня сп. А. Каханчук і запрапанаваў выбраць прэзыдыюм. У прэзыдыюм былі выбраныя сп. сп. А. Кахаsucc — старшыня, Ул. Літвінка — сакратар.

Справаздачу зь дзейнасьці ўступаючага Камітэту прачытаў сакратар сп. Ул. Дунец, фінансавую — скарбнік сп. М. Ягаўдзік і акт рэвізійнае камісіі прачытаў сп. А. Каханоўскі. Із справаздачаў выявілася, што Камітэт зрабіў вельмі шмат і прыход знаходзіцца ў добрай сытуацыі. У сувязі з купляй Царкоўнага Дому й пляцу пад Царкву, каса мела вялікі грашовы абарот: прыбыткі — 18 479.03 дал., выдаткі — 17 379.06 дал., сальдо — 1 099.97 дал.

Сход аднагалосна прызнаў абсалютовым з падзякай ўступаючаму Камітэту. У новы Камітэт былі выбраныя наступныя сп. сп.: М. Гумен — старшыня, В. Сьпічонак — заступнік, П. Дварэцкі — сакратар, М. Ягаўдзік — скарбнік, Я. Каваленка й сп-ня К. Чэрнік — сябры камітэту. За царкоўнага старасту выбралі сп. М. Страпка. У рэвізійную камісію ўвайшлі наступныя сп. сп: А. Каханоўскі, Ул. Літвінка й Ю. Каляда. На адміністаратару дому былі выбраныя сп. сп.: К. Калоша, С. Карніловіч і А. Стрэчынь. Прынялі бюджэт на наступны год. Паколькі сход зацягнууўся, шмат справаў адлажылі на наступны сход.

Ул. Д.

Танцавальная група моладзі Кліўлэнду перад выступам на інтэрнацыянальным фэстывалі

РАДЫЯПЕРАДАЧЫ КАНАДЫ З НАГОДЫ 25-ГА САКАВІКА

З нагоды 40-ой гадаві ны Акту 25-га Сакавіка адбудуцца наступныя радыяперадачы ў Канадзе:

СіБіСі (трансканадыйская сетка) — праграма беларускіх песьняў і канцэртаў пад кіраўніцтвам Раманава з Таронта будзе ў пятніцу 21-га сакавіка а гадз. 9-ай. Слухаць можна ў цэлай Канадзе.

У Садбуры — станцыя СГНО, 900 — у нядзелю 30 сакавіка ад гадз. 4.00 да 4.30 папаўдні. У праграме беларускія песьні і камэнтары ў ангельскай мове, зьвязаныя з Днём Незалежнасьці.

У Лёндане — праграма станцыі ОГО, 680 у Ст. Томас. У перадачу ўвойдуць беларускія песьні і камэнтары, зьвязаныя з Днём Незалежнасьці. Слухаць трэба 24 сакавіка між гадз. 7-ай і 7.30 вечарам.

ГАДАВЫ СХОД ПАРАХВІІ СЬВ. КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА Ў ТАРОНТА

У нядзелю 2-га сакавіка сёлета адбыўся гадавы сход парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта ў сьвятліцы Беларускага Дому. Сходам кіраваў сп. Грыцук. Уступаючай Парахвіяльнай Радзе было прызнанае абсалютор ьм із падзякай і выбраная новая Парахвіяльная Рада ў складзе: мгр. А. Грыцук — старшыня, М. Ганько — сакратар, Я. Б. — скарбнік, сп-ня Н. Баўгарава — сацыяльны рэфэрэнт і сп. Т. Курбат — старшыня старасты.

На сходзе выяўлена, што грашовы абарот царкоўнай касы ў мінулым годзе быў 9 199 даляраў ,з чаго болей паловіны было прыходу. На куплю царквы сабрана ўжо звыш 3.000 даляраў.

Пасьля ўсебаковага абмеркаваньня быў прыняты праект умовы із Згуртаваньнем Беларусаў Канады што да куплі супольнага рэлігійна-грамадзкага дому. Парахвіяльнай Радзе было даручана таксама паклікаць трастоў для апекі над новай маемасьцю.

М. К-р

Папраўка

З прычыны недагляду было пададзена ў папярэдняй маей карэспандэнцыі, што старшынёю Касы Самапомачы ў Таронта ёсьць сп. А. Грыцук. Гэта не адказвае праўдзе. Старшынёю Касы Самапомачы быў выбраны сп. В. К.

М. К-р

СЬВЯТОЙ ПАМЯЦІ ХВЁДАР ШУЛЬГА

26. 12. 1921 г. — 20. 2. 1958 г.

У чацьвер 20 лютага сёлета а гадз. 2.30 папаўдні ў шпіталі ў горадзе Садбуры ў Канадзе памёр Хвёдар Шульга на запаленьне мазгоў.

Памерлы быў сябрам Згуртаваньня Беларусаў Канады ад 1952 году і шчырым беларускім патрыётам. Заўсёды браў актыўны ўдзел у беларускай грамадзкай працы, а фінансава падтрымліваў беларускім грамадзкім і рэлігійным арганізацыям. У васобе сьв. пам. Хвёдара Шульгі Беларусы страцілі выдатнага суродзіча.

Памерлы нарадзіўся ў вёсцы Выгалавічы Крывіцкага раёну. Дома пакінуў матку.

Паховіны адбыліся на Парк Лоун Цэмэнтры ў Садбуры пры ўдзеле а. Міхаіла з Таронта і двух мясцовых сьвятароў. Прысутнічала на пахаваньнях шмат людзей із Садбуры (каля 60 аўтамабіляў), на магіле было зложана 27 вянкоў. Прадстаўнікі з Таронта зялажылі вянок ад Галоўнай Управы Згуртаваньня Беларусаў Канады.

Незабыўнаму

(Заканчэньне з 3-яй бач.)

ніў» — гэта вынік даўгое працы кампазытара, якому жыцьцё не дало нічога задарма, акрамя таленту. А адбірала шмат…

Беларускаму Інстытуту трэба было-б і ўжо час падумаць аб выданьні тых твораў і працаў гэтага вялікага патрыёта й кампазытара, выданьне якіх яшчэ незапланаванае. Нашым царкоўным уладам варта падумаць аб выданьні цудоўнае Літургіі Равенскага. Тым больш, што на імя Равенскага ў акупаванай Беларусі накладзенае цяпер табу. Ня так даўно ў БССР была выпушчаная грамафонная кружэлка зь яго най песьняй «Вясна» на словы Коласа. Імя кампазытара там ня знойдзеш — яго баязьліва прамаўчалі.

… Прыгадваюцца апошнія месяцы жыцьця кампазытара — нашага дарагога настаўніка й сябры. Ён быў ужо хворы — нявылечна хворы. Мы, пад ягонай майстроўскай рукой, што пачынала ўжо дрыжаць, канчалі насьпеўваць грамафонныя кружэлкі, якія, пры кожнай сьвяточнай нагодзе дый без нагоды, гучаць цяпер па **цэлым вольным сьвеце, — у дамох Беларусаў і чужынцаў, у радыі.** У цягніку падарозе з Брукселі мы сядзелі разам. — Ведаеце, — зьвярнуўся да мяне кампазытар, — я мушу напісаць яшчэ (гэтае «яшчэ» было ўжо так шматзначным…) — **абавязкава** мушу напісаць музыку нацыянальнага гімну для Вольнай, Незалежнай Беларусі. Знаеце — урачыстую, велічную !

Не пасьпеў…

У гэтым годзе на ягонай магіле стане помнік, годны яго. На помніку будзе высечаная ліра, зьвітая з васількоў…

Але — як добра напісаў пяць гадоў таму сябра й калега Равенскага, кампазытар Карповіч — найлепшы помнік, найлепшы вянок яму — ягоныя песьні.

Ул. Нямановіч

Кнігапіс

Лыжка дзёгцю

BYELORUSSIA'S INDEPENDENCE DAY, MARCH 25, 1918. New York, 1958, бач. 80

З нагоды 40-ой гадавіны Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне выдала пад вышэй пададзеным паанглельску назовам брашуру ў ангельскай мове, у якой зьмешчаны вельмі кароткі інфармацыйны нарыс аб Беларусі, тэкст Граматы 25-га Сакавіка, вынятак з тэксту першага канстытуцыйнага акту з 18 лютага 1918 г., тэкст другога канстытуцыйнага акту з 9 сакавіка 1918 году і тэксты праклямацыяў амэрыканскіх губэрнатараў розных штатаў аб абвешчаньні дня 25-га сакавіка беларускім нацыянальным сьвятам дадзенага штату, а так-жа ўрыўкі прамоваў амэрыканскіх кангрэсмэнаў у Кангрэсе і на сьвяткаваньнях сакавіковае гадавіны аб гістарычнай ролі сакавіковага акту й імкненьнях беларускага народу да вольнасьці й незалежнасьці. Брашура выдадзеная на прыгожай паперы й багата ілюстраваная.

У кароткім інфармацыйным артыкуле «Беларусь, край і народ», зьмешчаным у брашуры, украліся дзьве вельмі прыкрыя памылкі. Гэтак на бачыне 16 гаворыцца, што вуніяя Вялікага Княства Літоўскага з Польшчаю наступіла **у канцы восемнаццатага стагодзьдзя**, а два радкі ніжэй сказана, што беларускія землі былі захопленыя (анэктаваныя) Расеяй **у канцы шаснаццатага стагодзьдзя**. І гэта ў брашуры, прызначанай для інфармаваньня чужынцаў. З такой інфармацыяй далёка не заедзеш!

Але гэта яшчэ далёка ня ўсё. У брашуры знаходзім такія рэчы, якія можна назваць прыказкавай лыжкай дзёгцю ў бочцы мёду.

Справа ў наступным. У брашуры зьмешчаная схэматычная карта, на якой адзначаныя межы сучаснай Беларускай ССР і беларускія этнаграфічныя межы паводля назуковай працы савецкага расейскага вучонага М. Чэрнных «Историческая грамматика русского языка», Учпедгиз, Масква, 1954 г. Такое спасылаланьне на аўтарытэт расейскага савецкага вучонага ў прынцыпе трэба ўважаць вельмі мэтазгодным, бо ў такім выпадку нельга западозрыць выдаўцоў у тэндэнцыйнасьці. На карце Чэрных ўся Смаленшчына й часьць Браншчыны з Бранскам, паўночная часьць б. Віцебскай губэрні, ня ўлучаны у БССР, аднесеныя да беларускае моўнае прасторы. Ня ведаем, як названа ў выданьні 1954 г. «исторической грамматики русского языка» Чэрныха мова Пскоўшчыны, бо гэтага выданьня ў Мюнхэне мы не знайшлі. Затое знайшлі выданьне гэтае граматыкі 1952 году, у якім мова Пскоўшчыны аднесеная да «средне-русских говоров». Калі гэтак названая мова Пскоўшчыны ў кнізе Чэрныха з 1954 году, тады варта было-б паклікацца на яшчэ адно расейскае жарало: П. С. Кузнецов «Русская диалектология» Учпедгиз, Масква, 1954 году. На карце, зьмешчанай у кнізе Кузьняцова, тыя-ж самыя межы пашырэньня беларускай мовы, што й на карце ў кнізе Чэрныха, але мова Пскоўшчыны ў Кузьняцова названая «говорами переходными от средне-великорусских к белорусскому языку». Але біда яшчэ ня ў гэтым.

Як Чэрных, гэтак і Кузьняцоў, больш менш правільна адзначаючы межы сяньняшняга пашырэньня беларускае мовы на ўсходзе й поўначы, робяць вялікую памылку, калі ходзіць пра пашырэньне беларускае мовы на паўдні й захадзе. Гэтая памылка якраз на шкоду Беларусам, а на карысьць Украінцаў і Палякам. Навет паўдзённа-заходняя частка БССР (паўдзённая Берасьцейшчына ўлучна з горадам Берасьцем) аднесеная абодвымі расейскімі аўтарамі да ўкраінскае тэрыторыі. Выходзіць тады, што былыя ў склад сяньняшняй БССР уваходзіць і часьць украінскай этнаграфічнай тэрыторыі.

У запраўднасьці-ж, у межах Беларускай ССР няма ані трохі ўкраінскай этнаграфічнай тэрыторыі. Аб гэтым можна пераканацца хоць-бы на падставе «Большой Советской Энциклопедии» (выданьне 2-ое, Масква, 1950, т. 4, бач. 476), якая ў межах БССР налічвае ўсяго толькі 0,7% Украінцаў, што ў пераводзе на абсалютныя лікі становіць дробязь, бо ўсяго толькі 70 тысяч чалавек. А афіцыяльных савецкіх выданьняў у тэндэнцыйнасьці на карысьць Беларусаў, а на шкоду Украінцаў, ці наадварот, падазраваць нельга.

Праўда, у заўвагах да карты Чэрныха ў беларускай брашуры сказана наступнае: «Апрача некаторых недакладнасьцяў у паўдзённых і заходніх гранічах на гэтай карце, вялікая часьць беларускай тэрыторыі знаходзіцца вонках сяньняшняй Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі». Вось тут і ўсё няшчасьце! Гаворачы аб **«некаторых недакладнасьцях у паўдзённых і заходніх граніцах»** аўтары й выдаўцы брашуры забыліся дадаць, на чыю шкоду і на чыю карысьць зробленыя гэтыя недакладнасьці. Незарыентаваны ў беларускім пытаньні чужынец можа тады падумаць, што гэтыя недакладнасьці зробленыя якраз на карысьць Беларусаў, а польскім і ўкраінскім нацыяналістым, — першыя, як ведама, прэтэндуюць на ўсю Заходнюю Беларусь, а другія на беларускае Палесьсе, у тым ліку й на Берасьцейшчыну зь Берасьцем, — гэта можа даць козыр у рукі для абгрунтоўваньня сваіх прэтэнсіяў на беларускія землі.

Такому інтэрпрэтаваньню на нашую шкоду ўспомненых «недакладнасьцяў» у межах пашырэньня беларускае мовы на захадзе й паўдні ў карце Чэрныха выдатна можа дапамагчы і практыка выдаўцоў брашуры ў вабазначэньні імі мовы Пскоўшчыны. Як ужо ўспаміналася, у кнізе Чэрныха выданьня 1952 году мова Пскоўшчыны названая «сярэдня-расейскай гутаркай» (як яна названая ў выданьні 1954 г., — ня ведаем), а ў кнізе Кузьняцова — «гутаркамі пераходнымі ад сярэдня-вялікарускіх да беларускай мовы». Вось-жа навет гэтае апошняе абазначэньне мовы Пскоўшчыны, як пераходнай ад расейскай да беларускай, яшчэ не абазначае, што гэта мова беларуская. Што калісьці яна такой была, як мова пскоўскіх Крывічоў, гэта факт навукова даведзены, але ня ёсьць ужо такой сяньня, а ў дадзеным прыпадку брашура намагаецца апэраваць цяперашнімі фактамі.

Вось-жа неабзнаёмлены зь беларускай праблемаю чужы чытач можа падумаць, што калі выдаўцы брашуры папраўілі ў сваю карысьць «недакладнасьці» карты Чэрныха на поўначы, пры чым навет не назвалі іх «недакладнасьцямі», а не папраўілі гэтых недакладнасьцяў на паўдні й захадзе, а толькі адцемілі, што там недакладнасьці ёсьць, дык, значыцца, гэтыя апошнія недакладнасьці былі зробленыя Чэрныхам на карысьць Беларусаў.

Такім чынам прыгожа выдадзеная брашура можа прынесьці нам больш шкоды, чымся карысьці. Гэта ўсё паказвае, на колькі трэба быць уважным і асьцярожным пры такіх выданьнях..

Ст. Станкевіч

10 год таму «Бацькаўшчына» пісала:

✶ …Ніколі ня можа ўважацца за апазыцыю, за партнэра нацыянальнага адзінства наагул якаянебудзь група хоць-бы сабе й білягічна найчысьцейшых Беларусаў, калі толькі ў сваёй тэорыі й асабліва ў практыцы яна будзе выходзіць з запярэчваньня ці падкопваньня нацыянальна-незалежніцкіх асноваў нашага руху.

✶ …29. 2. 1948 г. адбыўся ў лягеры Віндышбэргердорфе другі зьезд «Задзіночаньня Беларускіх Вэтэранаў». Зьехалася 32 дэлегаты і шмат гасьцей ад шасьцёх аддзелаў З.Б.В.

№ 7 (10), 7 сакавіка 1948 г.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:
Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St. Croydon, N. S. W.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd, Midland Junction, Western Australia.
Mr. M. Palashuk, 14 Steel St., Spotswood-Melbourne, Vic.

БРАЗЫЛІЯ:
C. Cimafiejcyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗЛУЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave. Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mrs. N. Akula, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont.

НОВАЯ ЗЭЛЯНДЫЯ:
Mr. Marian Karanieuski, 88 Hercules Drayve, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:
Mr. V. Mickievič, 47, Bd de Bezons Sartrouville (S. et O.).
Mr. M. W. Kastelan, 2, Rue Galvani Roubaix (Nord).

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.